

GEOGRAAFIA RIIGIEKSAMI JUHEND 2007

EESMÄRGID

- hinnata riiklikus õppekavas määratud õpitulemuste saavutatust geograafias;
- saada ülevaade õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest koolis;
- suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- võimaldada koolil ennast objektiivsemalt hinnata ning teistega võrrelda;
- võimaldada õpilastel saada objektiivsem pilt oma õpitulemustest;
- tagada gümnaasiumilõpetajate eksamihinnete võrreldavus;
- ühitada gümnaasiumi lõpueksamid kutseõppeasutuse, rakenduskõrgkooli ja ülikooli sisseastumiseksamitega.

EKSAMI KORRALDUS:

Geograafia riigieksam toimub **1. juunil 2007. a.** Lisaeksam neile, kes mõjuvatel põhjustel 1. juunil eksamit sooritada ei saa, toimub 8. juunil.

Eksamitöö kirjutamiseks on **aega 180 minutit**.

Eksamitöö on A4 formaadis ja köidetud vihikuks.

Eksamil vajalikud vahendid: sinine või must pastapliiats/sulepea. Korrektori kasutamine on keelatud, samuti vastuste kirjutamine hariliku pliiatsiga. Juhul, kui õpilane soovib töös teha parandusi, tuleb selgelt kriips peale tõmmata sellele sõnale või lõigule, mille hindamist ta ei soovi. Hindamiskomisjon ei loe ega hinda mustandipaberile kirjutatud.

Mustandipaber on koos eksamitööga ja seetõttu lisapaberit kasutada ei ole lubatud.

Eksamil ei ole atlaste ega muude lisamaterjalide kasutamine lubatud.

EKSAMI VORM JA TASE

Geograafia riigieksam on kirjalik. Eksamitöö on ühes variandis. Iga küsimuse juurde on märgitud selle eest saadav maksimumpunktide arv. Lisapunkte riigieksamil ei anta ka siis mitte, kui õpilane vastab nõutust märksa rohkem. Küsimused ja ülesanded hõlmavad järgmisi tasandeid:

- I Teadmine (mõisted, faktid, seaduspärasuste teadmine).
- II Mõistmine/arusaamine (kirjeldamine, interpreteerimine, seletamine, ümbersõnastamine).
- III Teadmiste rakendamine (kasutamine uues situatsioonis, prognoosimine).
- IV Analüüs ja süntees (seoste näitamine, faktide ja seaduspärasuste ühendamine, eristamine, rühmitamine, võrdlemine, hüpoteeside esitamine).
- V Hinnangu andmine (otsuste tegemine, järeldamine).

Eksamitöö koostamisel lähtutakse põhimõttest, et ca 50% saadavatest punktidest peegeldavad teadmiste ja mõistmise tasandil omandatud ja ca 50% punktidest teadmiste rakendamise, analüüsi, sünteesi ning otsuste tegemise tasandil omandatud.

TEMAATIKA:

Eksamitöö koostamise aluseks on “Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava”. Eksamitöö ülesanded lähtuvad geograafia ainekavas toodud nõuetest õpitulemustele gümnaasiumiastmes. Riigieksami ülesanded koostatakse kõikide antud ainet õppivate õpilaste jaoks ühise õppesisu (kohustuslike kursuste) põhjal. Vastavalt ainekava kursustele jaotuvad ülesanded eksamitöös järgmiselt, 1/3 võimalikest saadavatest punktidest kajastab üldmaateaduses omandatud ja 2/3 maailma ühiskonnageograafias omandatud.

ÕPILASED PEAVAD EKSAMIL TEADMA JA OSKAMA JÄRGMIST:

1. oskab kasutada kaarte, tabeleid, graafikuid, diagramme, jooniseid, pilte ja tekste informatsiooni leidmiseks, seoste analüüsiks, üldistuste ja järelduste tegemiseks, otsuste langetamiseks, prognooside ja hüpoteeside esitamiseks;

KAARDIÕPETUS

2. analüüsib suuremõõtkavalise kaardi abil looduskomponentide (pinnamood, veestik, taimkate, maakasutus, teede ja asustuse iseloom) vahelisi seoseid ja inimtegevuse võimalusi;
3. analüüsib üldgeograafiliste ja temaatiliste kaartide abil etteantud piirkonna loodusolusid ja nende mõju inimtegevusele;
4. toob näiteid geoinfosüsteemide rakendamisest;

Mõisted: üldgeografiline ja temaatiline kaart, suure- ja väikesemõõtkavaline kaart, horisontaal, isotherm, GIS;

ÜLDMAATEADUS LITOSFÄÄR

5. iseloomustab joonise abil Maa siseehitust ning võrdleb mandrilist ja ookeanilist maakoort;
6. iseloomustab laamade liikumist ja selgitab laamade liikumisega seotud geoloogilisi protsesse: vulkanism, maavärinad, kurrutused, murrangud, kivimite teke;
7. oskab võrrelda geoloogilisi protsesse laamade erinevatel servaaladel: ookeaniliste laamade eemaldumine, ookeanilise ja mandrilise laama põrkumine, kahe mandrilise laama põrkumine, kahe ookeanilise laama põrkumine;
8. teab vulkaanide tekkepõhjusi, levikut ning liigitamist kuju (kiht- ja kilpvulkaan) ja purske iseloomu järgi (aktiivsed ja kustunud vulkaanid);
9. teab maavärinate tekkepõhjusi, levikut ja nende tugevuse mõõtmist Richteri skaala abil;
10. teab maavärinate ja vulkanismiga kaasnevaid nähtusi ning nende mõju keskkonnale, inimesele ja majandustegevusele;
11. teab kivimite liigitamist tekke järgi ja oskab selgitada kivimiteringet; tunneb ära lubjakivi, liivakivi, graniidi ja basaldi ning teab nende tähtsamaid omadusi;
12. oskab analüüsida maavarade kaevandamisega (karjäärides ja allmaakaevandustes) kaasnevaid sotsiaalseid ja keskkonnaprobleeme;
13. teab maalihete tekkepõhjusi ja võimalikke tagajärgi;

Mõisted: litosfäär, astenosfäär, Maa tuum, vahevöö, mandriline ja ookeaniline maakoort, kurrutus, murrang, magma, laava, kiht- ja kilpvulkaan, maavärin, epitsenter, mineraal, kivim, maak, kivimitering, tardkivim, sette kivim, moondekivim, basalt, graniit, laamtektoonika, maalihe;

PEDOSFÄÄR

14. teab, millistes keskkonnatingimustes on ülekaalus keemiline ja millistes füüsikaline murenemine, teab murenemise tähtsust looduses ja mõju inimtegevusele;
15. teab mullatekketegureid: lähtekivim, kliima, reljeef, veerežiim, taimestik, loomastik, mulla vanus, inimtegevus ja selgitab mulla kujunemist nende mõjul;
16. kirjeldab peamisi mullas toimuvaid protsesse: leetumine, kamardumine, soostumine, gleistumine, sooldumine ja teab millistes tingimustes need protsessid toimuvad;
17. iseloomustab mullatekketingimusi ja -protsesse tundras, okasmetsas, rohtlas, kõrbes ja vihmametsas; tunneb joonistel ja piltidel ära soostunud, leetunud, must- ja punamulla;
18. teab mullaviljakuse vähenemist ja mulla hävimist põhjustavaid tegureid ja toob näiteid mulla kaitsmise võimalustest;

Mõisted: füüsikaline ja keemiline murenemine, murend, mullatekkestegur, lähtekivim, mulla mineraalne osa, huumus, mineraliseerumine, mullahorisont, mullaprofiil, mulla veerežiim, leetumine, kamardumine, soostumine, gleistumine, sooldumine, erosioon, kõrbestumine;

ATMOSFÄÄR

19. teab üldjoontes atmosfääri koostist ja kirjeldab joonise abil atmosfääri ehitust;
20. selgitab joonise abil Maa kiirgusbilanssi;
21. selgitab üldist õhuringlust (kagu- ja kirdepassaadid, parasvöötme läänetuuled, polaaralade kirde- ja kagutuuled, mussoonid);
22. selgitab joonise abil õhu liikumist tsüklonis ja antitsüklonis ning nendega kaasnevaid ilmastikunähtusi, selgitab joonise abil sooja ja külma frondi teket ning ilma muutumist sooja ja külma frondi üleminekul;
23. teab kliimat kujundavaid tegureid, analüüsib temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammi abil etteantud koha kliimat;
24. analüüsib kliima mõju teistele looduskomponentidele ja inimtegevusele;
25. teab kasvuhooneefekti süvenemise, osoonikihi hõrenemise, happesademetega ja sudu tekkepõhjusti ning mõju keskkonnale, toob näiteid inimtegevuse mõjust atmosfääri koostisele;

Mõisted: atmosfäär, troposfäär, kiirgusbilanss, üldine õhuringlus, õhumass, õhurõhk, tsüklon, antitsüklon, soe ja külm front, mussoon, passaat, kasvuhoonegaas, kasvuhooneefekt, osoonikiht, happesademed, sudu;

HÜDROSFÄÄR

26. teab vee jaotumist Maal: maailmameri ja siseveed (liustikud, põhjavesi, jõed, järved, sood)
27. iseloomustab kaardi ja jooniste abil Maailmamere regionaalseid erinevusi (veetemperatuur ja soolsus) ning selgitab erinevuste põhjusti;
28. selgitab hoovuste tekkepõhjust ja liikumise seaduspära ning hoovuste rolli Maa kliima kujunemisel;
29. selgitab mere kuhjavat ja kulutavat tegevust järsk- ja laugrannikutel; toob näiteid inimtegevuse mõjust rannikutele;
30. teab maailmamere reostumise põhjusti ja analüüsib selle mõju vee-elustikule, inimesele, majandustegevusele ja keskkonnale; põhjendab maailmamere kaitse vajalikkust;
31. analüüsib jõgede äravoolu mõjutavaid tegureid, veedefitsiidi ja üleujutuste võimalikke põhjusti, tagajärgi ning majanduslikku mõju;
32. selgitab põhjavee kujunemist (infiltratsiooni) mõjutavaid tegureid;
33. toob näiteid põhjavee alanemise ja reostumise põhjustest ning tagajärgedest;

Mõisted: veerežiim, maailmameri, rannaprotsessid, rannavall, järsk- ja laugrannik, jõgede äravool, valgla, infiltratsioon;

MAA KUI SÜSTEEM. KESKKONNA JA INIMTEGEVUSE VASTASMÕJUD

34. iseloomustab Maa sfääre (atmosfäär, hüdrofäär, litosfäär, pedosfäär, biosfäär) kui süsteeme ja toob näiteid nendevahelistest seostest;
35. toob näiteid inimtegevuse ja Maa sfäärade vastastikuse mõju kohta;
36. toob näiteid ja analüüsib looduse ja ühiskonna vastasmõjusid kohalikul, regionaalsel ja globaalsel tasandil;
37. põhjendab ühiskonna jätkusuutliku ja säästva arengu vajadust;

Mõisted: Maa sfäärid, aineriinge, geoloogiline aineriinge, bioloogiline aineriinge, veeringe, jätkusuutlik ja säästev areng;

MAAILMA ÜHISKONNAGEOGRAAFIA. ÜHISKONNA ARENG JA GLOBALISEERUMINE

- 38. iseloomustab üldjoontes agraar-, industriaal- ja infoühiskonda;
- 39. teab riikide arengutaset iseloomustavaid näitajaid, võrdleb riike arengutaseme näitajate põhjal ja analüüsib erineva arengutaseme põhjusi,
- 40. teab maailma jagunemist arenenud ja arengumaadeks / Põhjaks ja Lõunaks ning selgitab erinevuste kujunemise põhjusi;
- 41. iseloomustab ja võrdleb kaartide ning statistiliste andmete abil riike, sealhulgas Eestit;
- 42. iseloomustab rahvusvaheliste firmade osa kaasaegses maailmamajanduses ja toob näiteid rahvusvahelistest firmadest;
- 43. teab peamisi majandusorganisatsioone (WTO, Maailmapank, EL, NAFTA, ASEAN, OPEC) nende tegevusvaldkondi ja rolli maailmamajanduses;
- 44. selgitab globaliseerumise olemust ja toob näiteid selle mõjust arenenud ja arengumaadele;
Mõisted: agraar-, industriaal- ja infoühiskond, arengumaa ja kõrgelt arenenud riik, geograafiline tööjaotus, rahvusvaheline firma, globaliseerumine, SKT, inimarengu indeks, majanduse struktuur, primaarne, sekundaarne ja tertsiaarne sektor;

RAHVASTIK JA ASUSTUS

- 45. analüüsib maailma rahvaarvu kasvu põhjusi ja selle tagajärgi;
- 46. võrdleb temaatiliste kaartide ja statistiliste andmete abil rahvaarvu muutusi erinevates regioonides ja analüüsib muutuste põhjusi;
- 47. selgitab sündimuse ja suremuse erinevust arenenud ja arengumaades ning toob välja erinevuste peamised põhjused;
- 48. selgitab joonise abil demograafilise ülemineku teooriat ja iseloomustab etappide kõige olulisemaid tunnuseid seostades need tüüpilise rahvastikupüramiidiga;
- 49. selgitab rahvastikupoliitika olemust ja vajalikkust ning toob näiteid;
- 50. teab tänapäeva rahvusvaheliste rännete peamisi põhjusi (tõmbe- ja tõuketegureid) ning rändesuundi;
- 51. analüüsib suuremate rännetega kaasnevaid probleeme nii lähte- kui siirdemaale;
- 52. iseloomustab kaardi abil rahvastiku paiknemist mõnes etteantud piirkonnas ja selgitab taolise paiknemise põhjusi;
- 53. teab üldjoontes linnastumise kulgu ja erinevusi arenenud ja arengumaades;
- 54. toob näiteid linnastumisega kaasnevatest sotsiaalsetest- ja keskkonnaprobleemidest;
- 55. teab peamiste usundite: kristlus (katoliiklus, protestantism, õigeusk), judaism, islam, hinduism, budism ja konfutsianism levikut ja sümboleid; toob näiteid usundite mõjust ühiskonnale;
Mõisted: demograafiline üleminek, traditsiooniline rahvastiku tüüp, kaasaegne rahvastiku tüüp, demograafiline plahvatus, rahvastiku vananemine, sündimus, suremus, iive, rahvastikupoliitika, migratsioon, linnastumine, eeslinnastumine, ülelinnastumine, tööhõive struktuur, tööpuudus, usund;

PÕLLUMAJANDUS JA TOIDUAINETÖÖSTUS

- 56. analüüsib looduslike ja majanduslike tegurite mõju põllumajandusele;
- 57. iseloomustab põllumajandusliku tootmise vorme: segatalu, hiigelfarm, ekstensiivne teraviljatalu, rantšo, istandus ja teab nende levikut;
- 58. teab oluliste kultuurtaimede: nisu, mais, riis, kohv, tee, suhkruroog ja puuvill peamisi kasvatuspäikondi ja eksportijaid;
- 59. iseloomustab etteantud infoallikate abil riigi põllumajanduse ja toiduainetööstuse arengueeldusi ning arengut;

60. selgitab maailma toiduprobleemide tekkepõhjusi ning teab esinemispiirkondi;

61. toob näiteid ekstensiivse ja intensiivse põllumajandusega kaasnevatest keskkonnaprobleemidest;

Mõisted: vegetatsiooniperiood, ekstensiivne ja intensiivne põllumajandus, ökoloogiline ehk mahepõllumajandus, omatarbeline ja kaubaline põllumajandus, põllumajanduse spetsialiseerumine;

KALANDUS

62. teab maailma tähtsamaid kalapüügipiirkondi ja põhjendab nende kalarikkust;

63. iseloomustab kalanduse vorme: rannikupüük, ookeanipüük, kalakasvatus ja toob näiteid riikidest, kus need vormid on tüüpilised;

64. analüüsib muutusi maailma kalanduses ning selgitab muutuste peamisi põhjusi; teab suuremate püügimahtudega riike;

65. selgitab kalavarude vähenemise põhjusi ja toob näiteid kalandusega seotud keskkonnaprobleemidest;

Mõisted: rannikupüük, ookeanipüük, kalakasvatus, ülepüük;

METSAMAJANDUS

66. teab maailma metsarikkamaid piirkondi / riike; iseloomustab üldjoontes peamisi metsatüüpe (parasvöötme okas- ja lehtmetsad, kuiva lähistroopika metsad, niiske lähistroopika metsad, ekvatoriaalsed vihmametsad);

67. teab metsade majandamise põhimõtteid ning iseloomustab arenenud ja arengumaade metsamajandust;

68. teab peamisi puidu ja puidutoodete kaubavoogusid;

69. selgitab metsamajanduse ja puidutööstusega seotud keskkonnaprobleeme;

Mõisted: metsatüüp, metsamajandus;

ENERGIAMAJANDUS

70. teab erinevaid energiaressursse ning selgitab nende kasutamise eeliseid ja puudusi, sealhulgas keskkonnaprobleeme;

71. analüüsib joonise abil muutusi maailma energiamajanduses;

72. teab maailma tähtsamaid energiavarade (nafta, maagaas, kivisüsi) kaevandamis / ammutamis- ja töötlemispiirkondi;

73. teab maailma suurimaid hüdroenergia ja tuumaenergia tootjaid riike;

74. analüüsib etteantud infoallikate abil riigi energiaressursse ja nende kasutamist;

Mõisted: energiamajandus, fossiilne kütus, taastuvad ja taastumatud energiaallikad, energiakriis;

TÖÖSTUS

75. teab peamiste metallimaakide (rauamaak ja boksiit) tähtsamaid kaevandamis- ja töötlemispiirkondi / riike;

76. teab alumiiniumi- ja rauametallurgia ettevõtete paigutust mõjutavaid tegureid;

77. iseloomustab kaasaegse masinatööstuse tootmiskorraldust, arengutendentse ja paigutusniheid;

78. teab tekstiili- ja rõivatööstuse paigutust mõjutavaid tegureid;

79. teab kõrgtehnoloogiliste ettevõtete ja teadusparkide paigutust mõjutavaid tegureid;

Mõisted: kõrgtehnoloogiline tootmine, teaduspark, tootmise spetsialiseerumine;

TEENINDUS

80. teab teenuste liigitamist ja teenuste osatähtsuse kasvu põhjusi;
81. analüüsib erinevate veondusliikide eeliseid ja puudusi ning transpordi mõju teistele majandusharudele;
82. analüüsib temaatiliste kaartide abil etteantud riigi transpordigeograafilist asendit;
83. teab maailma peamisi kaubanduslikke veosuundi;
84. analüüsib etteantud andmete põhjal riigi ekspordi ja impordi struktuuri;
85. toob näiteid side arengust ja selle mõjust maailmamajandusele;
86. teab puhkemajanduse arengutendentse ja seoseid teiste majandussektoritega;
87. analüüsib etteantud infoallikate abil riigi/regiooni turismimajanduse arengueeldusi;
88. toob näiteid maailma tuntumatest turismipiirkondadest ning analüüsib turismi mõju massiliselt külastatavatele piirkondadele.

Mõisted: isiku-, äri- ja avaliku sektori teenused, logistika, kohalikud ja kaugveod, transiitveod, mugavuslipp, positiivne ja negatiivne kaubandusbilanss;

KAART

89. teab järgmisi geograafilisi objekte ja oskab need märkida kontuurkaardile:
- Mered ja lahed: Läänemeri, Põhjameri, Barentsi meri, Vahemeri, Must meri, Punane meri, Kariibi meri, Jaapani meri, Mehhiko laht, Guinea laht, Pärsia laht, Hudsoni laht;
 - Kanalid: Panama, Suessi, Kieli;
 - Väinad: Taani väinad, Inglise kanal e. La Manche, Gibraltar, Bosporus, Dardanellid, Beringi, Magalhaesi;
 - Saared ja saarestikud: Suurbritannia, Iiri, Island, Kreeta, Küpros, Sitsiilia, Sardiinia, Korsika, Gröönimaa, Kuuba, Madagaskar, Sri Lanka, Sumatra, Jaava, Kalimantan, Uus-Guinea, Jaapan, Uus-Meremaa;
 - Poolsaared: Skandinaavia, Jüüti, Apenniini, Pürenee, Balkan, Araabia, Hindustani, Indo-Hiina, Korea, Labradori;
 - Mäestikud: Skandinaavia, Alpid, Apenniinid, Püreneed, Uural, Kaukasus, Himaalaja, Kordiljeerid, Apalatsid, Andid, Kaljumäestik, Suur Veelahkmeahelik, Atlas;
 - Mägismaad: Tiibet, Brasiilia, Etioopia;
 - Tasandikud: Ida-Euroopa lauskmaa, Lääne-Siberi lauskmaa, Induse madalik, Gangese madalik, Kaspia alamik, Suur-Hiina tasandik, Mississippi madalik, Suurtasandik, Kesktaandik, Amazonase madalik, Kesk-Siberi kiltmaa, Mehhiko kiltmaa, Ida-Aafrika kiltmaa, Sahara kiltmaa;
 - Jõed: Rein, Doonau, Volga, Jangtse, Huanghe, Indus, Ganges, Mississippi, Amazonas, Niilus, Kongo;
 - Järved: Saimaa järvistu, Vänern, Laadoga, Kaspia, Araal, Baikal, Suur Järvistu, Victoria, Tanganjika;
 - Riigid: kõik Euroopa riigid ja pealinnad;
- Aasias: Türgi, Jaapan, Hiina, Venemaa, Mongoolia, India, Bangladesh, Indoneesia, Tai, Pakistan, Afganistan, Iraan, Iraak, Saudi - Araabia, Iisrael;
- Ameerikas: Kanada, USA, Mehhiko, Brasiilia, Argentina, Tšiili, Peruu, Boliivia;
- Aafrikas: Egiptus, Liibüa, Alžeeria, Maroko, Sudaan, Tansaania, Kenya, Kongo DV, LAV.
- + Austraalia, Uus-Meremaa.

NÕUANDEID EKSAMIKS ETTEVALMISTUMISEL

- 1) Eksami eduka sooritamise esmaseks eelduseks on pidev süsteemne ja mõtestatud õppetöö.

2) Enne eksamit tuleb kindlasti läbi vaadata ja läbi mõelda kõik 89 kordamiseks mõeldud teemat, mis käesolevas juhendis on esitatud pealkirja all: “ÕPILASED PEAVAD EKSAMIL TEADMA JA OSKAMA JÄRGMIST.”

3) Oluline on harjutada järgmisi oskusi:

- erinevatel infoallikatel (kaardid, joonised, tabelid, diagrammid, pildid, tekst jms) esitatud info analüüsimine, seoste leidmine, järelduste, üldistuste ja otsustuste tegemine;
- geograafia mõistete kasutamine;
- seaduspärasuste tundmine;
- geograafiateadmiste rakendamine;
- võrdlemine;
- teabe õigsuse hindamine;
- prognooside ja hüpoteeside esitamine.

Selleks, et nimetatud oskusi arendada, on soovitatav lahendada võimalikult mitmekesiseid ülesandeid, mis nõuavad eelnimetatud oskuste rakendamist. Harjutamiseks sobivad 2003. - 2005.a. riigieksami ülesanded. Nimetatud ülesandeid lahendades peate aga arvestama sellega, et need ei kata kogu eksami temaatikat, vaid annavad võimaluse eksamil nõutavaid oskusi harjutada.

ÕPPEMATERJALID

Maailma ühiskonnageograafia

1) Mare Ainsaar, Heli Müristaja, Allan Nõmmik, Garri Raagmaa, Jüri Roosaare, Rait Roosve, Vaike Rootsmaa, Ene Saar. *Maailma ühiskonnageograafia gümnaasiumile*. Eesti Loodusfoto, 2003.

2) Ülle Liiber, Vaike Rootsmaa, Ene Saar, Maia Uiho. *Maailma ühiskonnageograafia töövihik gümnaasiumile*. Eesti Loodusfoto, 2003.

3) Sulev Mäeltsemees. *Maailma ühiskonnageograafia gümnaasiumile* 1.osa. AS BIT, 2003.

4) Sulev Mäeltsemees. *Maailma ühiskonnageograafia gümnaasiumile* 2.osa. AS BIT, 2005.

Üldmaateadus

5) Tiit Hang, Jaak Jaagus, Arvo Järvet, Arno Kanal, Juho Kirs, Ülo Mander, Tõnu Oja, Ivar Puura, Jüri Roosaare. *Üldmaateadus gümnaasiumile*. Eesti Loodusfoto, 2004.

6) Ülle Liiber, Vaike Rootsmaa, Ene Saar, Arvo Järvet, Maia Uiho. *Üldmaateadus gümnaasiumile. Töövihik*. Eesti Loodusfoto, 2004.

7) Margus Harak, Jaan Jõgi, Are Kont, Liisa-Kai Pihlak, Jaan-Mati Punning, Urve Ratask, Reimo Rõivis. *Üldmaateadus gümnaasiumile*. AS BIT, 2003.

8) Sirje Viita. *Üldmaateadus. Töövihik gümnaasiumile*. AS BIT, 2004.

Atlased

9) *Kooliatlas*. Otava, Keuruu, Soome 1995.

10) *Maailmaatlas 2003*. Jana Seta, Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2003.

11) *Eesti atlas*. Koostaja Raivo Aunap. Avita, TÜGI, 2004.

Lisamaterjalid

12) Anne Allpere. Väike inimgeograafia ning ühiskonnateaduste oskussõnastik. AS BIT, 2003

13) Lea Koppel. *Eksaminandile geograafia riigieksamist 2006*. Argo, 2006.

15) *Õpilase geograafiasõnastik*. Koostanud Liisa-Kai Pihlak. Koolibri, 2002.